

INTERRELACIÓ

CREIXEMENT DEMOGRÀFIC - CREIXEMENT ECONÒMIC

En primer lloc cal fer algunes consideracions sobre les possibilitats de relacionar ambdós creixements. En l'estudi demogràfic hem dit que, en principi, les conclusions tretes són només vàlides per les poblacions analitzades i que de moment no podríem pretendre fer-les extensives a tota la Comarca, malgrat que hi haguessin algunes possibilitats. Per altra banda en l'anàlisi econòmica s'ha vist la impossibilitat de considerar per separat l'evolució de cadascun dels pobles ja que eren clars els vincles a nivell comarcal.

Aquesta diferència entre ambdós estudis ens obliga a limitar la interrelació. No poguent parlar de la demografia a nivell comarcal, hem de veure la relació a nivell dels pobles estudiats; en cas contrari podríem caure en errors importants, sobretot per desconèixer en bona part la demografia de Granollers.

Cal avançar que l'estudi de la interrelació en el segle XVI queda en part limitat per la desigualtat de la informació sobre el creixement demogràfic. Els fogatges permeten moltes menys explicacions que els sacramentals, a part d'aquell buit entre 1553 i 1570.

Direm primer que en aquesta interrelació queden perfectament diferenciats els dos segles estudiats. Si pel segle XVI es pot parlar d'un paral·lisme gairebé perfecte entre ambdós creixements, això no és aplicable per bona part del segle XVII.

En el segle XVI, ja des de les mateixes afirmacions inicials, destriem el creixement demogràfic i el creixement econòmic a tot el llarg de la centúria. Dèiem que el primer tenia de fet el seu començament a partir de 1520, de la mateixa manera que hem considerat que és en la dècada dels anys 1520 quan comença el desenvolupament econòmic.

Un altre punt de creixement el situàvem demogràficament entorn del 1550, que quedava reflectit en el fogatge de 1553. Així mateix parlàvem de la segona meitat de segle com del període d'acceleració de l'expansió econòmica. L'accentuació del creixement a partir de 1570 és també comuna, arribant al màxim en la dècada dels 80, malgrat el descens que sofreix la població de forma generalitzada entre 1580 i 1584.

El descens demogràfic esmentat, que es registra pràcticament en tots els casos estudiats, no sembla que tingui una influència sobre l'economia. Inversament, el creixement econòmic no s'altera, i, per exemple, és el 1581-1582 quan Granollers construeix o refà la pròpia casa de la vila.

En canvi, quan hem dit que a Catalunya es registrava una crisi de subsistència en els anys 1591-1592, de la qual no en tenim notícies en la docu-

mentació consultada per a la comarca, ara podem dir que probablement aquella crisi també afecta el Vallès, ja que coincideix amb un descens de l'augment de la població.

El parallelisme entre ambdós creixements potser es modificaria una mica cap a finals de segle perquè mentre el desenvolupament econòmic no presenta símptomes d'aturar-se, el creixement demogràfic disminueix una mica, tret d'algunes excepcions, com és el cas de L'Ametlla.

El creixement econòmic d'aquest segle XVI explica a més a més el fet que la població s'incrementa fonamentalment per descens de la mortalitat. És conegut de tots que en l'antic règim demogràfic l'evolució de la població està directament lligada a la de les subsistències, ja que una manca d'aquestes suposen una mortalitat general. Per tant, només una situació econòmica favorable, sobretot en la producció agrícola, pot permetre l'esmentada expansió demogràfica i la poca incidència dels brots de pesta que es produeixen de tant en tant.

Sembla clara doncs la interrelació entre els creixements demogràfics i econòmics del segle XVI, que fa que no es produeixin en aquest segle desequilibris que condueixen normalment cap a moviments socials més o menys importants. Malgrat aquest parallelisme direm, però, que és el desenvolupament econòmic el més important per a Granollers i comarca, i això es reflectirà encara en els primers anys del segle següent.

Passant al segle XVII observem com es corresponen també alguns dels períodes establerts en ambdós creixements. En primer lloc en els dos casos es registra una herència més o menys duradora de la situació del segle XVI. En el cas de la demografia és difícil prendre una data límit comuna i pel que fa a l'economia, fixàvem l'any 1620 com de canvi o de començament pròpiament dit del segle.

A partir d'aquests anys inicials tenim un altre període de coincidència que és el que va fins al 1640, en el que malgrat que hi hagi una inestabilitat típica de l'antic règim, les alces i baixes constants s'anul·len mútuament i es transformen en un període de certa estabilització, o en el pitjor dels casos de lleuger decreixement.

Segueix la concordància entre els dos factors, en l'accentuació del decreixement en els anys 1650-1654, o en el 1640 pel que fa a la economia. Es produeix la coincidència d'un moment de crisi econòmica amb un període de pesta amb una mortalitat força important, autojustificant-se ambdues situacions i essent causa real d'una considerable davallada. Tenint en compte aquesta coincidència podem parlar d'aquests anys com d'un període de veritable crisi.

La desconexió entre una evolució i una altra es realitza a partir del 1660. En el cas de la demografia s'inicia en aquesta data un veritable creixement de la població, ininterromput fins a final de segle, mentre que per l'economia aquest període és de decreixement continuat. Tot i que hi han alguns signes de recuperació, aquests no suposen el canvi de sentit en l'evolució econòmica i molt menys si la comparem amb la demogràfica.

L'oposició entre ambdós creixements pot ésser conseqüència del manteniment, i fins i tot agreujament, de la crisi econòmica, ja que si el nombre de població augmenta constantment i els recursos econòmics de la mateixa baixen, l'accentuació de la crisi és evident. La minva econòmica produeix a la vegada un afebliment del creixement demogràfic que es reflecteix en

la mortalitat infantil, la qual té els anys de més incidència a final de segle, és a dir, quan es portaven uns anys d'oposició entre ambdós creixements.

En altre temps aquesta situació hauria pogut portar a una crisi demogràfica. Ara no es dona degut a que, malgrat pugi la mortalitat, la natalitat no para el seu procés ascendent, i així simplement es registra una petita disminució del creixement demogràfic general.

La discordància entre l'evolució demogràfica i l'evolució econòmica es manifesta també en una inestabilitat social i en una accentuació de les contradiccions internes de la societat. Això es concreta en el nostre cas amb el moviment social de 1687-1689.

Aquest moviment, encara que no s'origina en el Vallès Oriental, té una forta incidència en la comarca i s'ha de considerar reflector de la situació de desequilibri esmentada.

La revolta, poc estudiada fins ara, no s'ha considerat d'una forma unitària i s'ha fixat més l'atenció en l'últim període, el de 1689, amb l'anomenada «sublevació dels Gorretes». Ja en parlen Feliu de la Penya, Carrera i Pujal i Soldevila, i més recentment els estudis d'Amadeu Terol o de H. Kamen, que l'anomena «La Revolta dels Segadors» centrant-se sobretot en els anys 1688-89.

Sembla que hi ha condicions suficients per a considerar-la de forma unitària de 1687 a 1689, i per la magnitud que agafa pot replantejar algunes de les afirmacions fetes sobre els últims anys del segle XVII català.

En farem un petit esbós per tal de conèixer sobretot les seves causes. El moviment esclatà a la vila de Centelles, a la comarca d'Osona, el 7 d'octubre de 1687 i va tenir tres moments forts, un en cadascun dels anys que va durar; va acabar-se amb un perdó general el 14 de març de 1690. La revolta afectà les comarques d'Osona, Vallès, Maresme, Barcelonès, Bages i Baix Llobregat, però els seus efectes arribaren a la Cerdanya, l'Anoia i al Penedès. El Vallès Oriental participà en el moviment a partir de 1688, per uns fets ocorreguts a Vilamajor.

Les causes de la revolta són diverses. Els allotjaments i la contribució a l'exèrcit són de forma explícita el cavall de batalla dels revoltats, que en això hi veien la causa de la seva situació econòmica. Com ja hem dit, malgrat que hi van haver alguns intents de solucionar el problema dels allotjaments, es van mantenir encara amb més força fins a final de segle.

Darrera d'aquesta causa primera hi ha també, per un cantó, l'accentuació de la crisi econòmica, degut a la plaga de la llagosta de 1687, que com hem vist, afectà notablement almenys la zona de Cardedeu i Vilamajor, i per altre cantó, l'enfrontament dels privilegiats i els no privilegiats per l'exempció d'allotjament; recordem les denúncies que aquests darrers feien al Consell d'Aragó. Sobre aquest últim problema sembla clar que a partir de 1660 augmenta el nombre d'exempcions concedides, que ocasionava immediatament una disminució dels que aguantaven un pes cada cop superior com era el dels allotjaments.

El fet que esclatés aquest moviment en aquests anys i que tingués un bon arrelament a la comarca no és casual si tenim en compte l'estudi dels creixements experimentats. Caldria analitzar si l'expansió de la revolta per altres comarques es deu a que estan en una situació semblant o si simplement col·laboren.

Sembla clar que la revolta incideix sobretot en el camp, doncs s'observa que en aquelles viles on predomina la indústria o el comerç va arrelar di-

fícilment (Moià, Mataró o la pròpia Barcelona). Es prova també d'aquest fet el títol que els revoltats donaven a llur exèrcit «de la terra» i els crits de «visca la terra», que malgrat fossin comuns a la majoria de moviments d'aquest tipus durant tot l'Antic Règim, ens permetria, per la seva insistència, anomenar-la «Revolta de la terra».

No pretenem posar en entredit les afirmacions fetes sobre la recuperació del camp català en els últims 20 anys del segle XVII, però seria interessant de realitzar estudis a nivell comarcal per a comprovar de forma més efectiva l'esmentada recuperació, puix que aquest moviment social va arribar a prendre unes dimensions que posen en dubte una simple col·laboració, si bé tenim present que el creixement ocorregut en l'última part de segle en els pobles estudiats, és bastant superior a l'observat per la resta de Catalunya.